

Zapošljavanje mladih
u ruralnim sredinama

KARIJERA NA SELU

Sprovedeno od strane:

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

SADRŽAJ

- 3 Prilike za mlade,
budućnost za selo
- 5 Medna prilika
- 7 Za zdravo i ukusno povrće
uvek ima mesta na tržištu
- 9 Proizvodnja neobičnih
proizvoda umesto apatije
- 11 Poverenje se gradi dobrim
rezultatima
- 13 Nove nade organske
poljoprivrede u Srbiji

Alexander
Beetz

Danica
Belić

Irma
Lutovac

Uspešna podrška mladima u ruralnim sredinama

Prilike za mlade, budućnost za selo

Kako prevazići protivurečnost da je u selima u Srbiji sve manje mladih, a da oni koji ostaju uglavnom nemaju prilika za posao? U praksi se pokazalo da najbolje rezultate daje podrška za zapošljavanje mladih u poljoprivredi, koja kombinuje više aktivnosti i realizuje se u saradnji sa kvalitetnim partnerima, ističu u timu projekta *Podsticanje zapošljavanja mladih*.

Ruralna područja čine 85% teritorije Srbije, ali četvrtina od ukupno 4.700 sela je pusta, nezaposlenost je dvostruko premašila onu u gradovima, a zvanična statistika upozorava i da je prosečna starost vlasnika poljoprivrednih gazdinstava 59 godina, dok mladi do 35 godina čine svega 4,7 odsto ukupnog broja poljoprivrednih proizvođača. Stoga je povećanje učešća mla-

dih u poljoprivrednoj proizvodnji od izuzetnog značaja, apeluju stručnjaci, jer podrška mladim poljoprivrednicima danas, obezbeđuje hranu za budućnost.

Iz ovog razloga, u okviru Nemačke razvojne saradnje se sprovodi projekat *Podsticanje zapošljavanja mladih* sa specifično razvijenim merama za podršku mladima u ruralnim sredinama. „Projekat realizuje Nemačka organizacija za međunarodnu saradnju GIZ u okviru šireg programa *Održivi privredni rast i zapošljavanje*, koji primenjuje integrisani pristup Nemačke razvojne saradnje privrednom rastu i zapošljavanju, i funkcioniše u okviru eko-socijalne tržišne privrede“, objašnjava Alexander Beetz, koordinator programa i vođa projekta. „Pored toga, ovim programom obuhvaćen je i razvoj finansijskog tržišta, a za taj segment je zadužena Nemačka razvojna banka (KfW)“, pojašnjava Beetz.

Pokretanje lokalnih inicijativa za zapošljavanje mladih ima za cilj kreiranje mera za zapošljavanje koje su primerene potrebama mladih i unapređivanju postojećih praksi koje će dugoročno i sistemski omogućiti zapošljavanje.

Beetz poručuje i da je tim projekta prepoznao još 2015. godine da ukoliko se sa relevantnim partnerima dobro osmisle i sprovedu odgovarajuće mere podrške mladima u ruralnim sredinama, to je prilika ne samo za brojne nezaposlene među njima da obezbede egzistenciju, već i za budućnost sela u Srbiji.

„Sve analize koje smo tada sprovedli na terenu su pokazale da je poljoprivreda jedna od najvećih razvojnih šansi i to u različitim oblastima proizvodnje, u zavisnosti od prirodnih resursa u određenoj lokalnoj sredini. S druge strane, uvideli smo da mladi koji tu žive najčešće nemaju čak ni informacije o prilikama koje se kroz namenske programe nude poljoprivrednicima, ali ni mnogo izbora jer većinom nisu vlasnici imanja ili nemaju sopstveni kolateral da bi obezbedili kredit. Zaključili smo da je potrebno osmisliti model koji bi kombinovao različite aktivnosti samo za tu ciljnu grupu, a koje bi dale najbolje rezultate i mogle dalje da se razvijaju kroz lokalne i državne mere podrške“, objašnjava Danica Belić, menadžerka u projektu *Podsticanje zapošljavanja mladih*.

Prva socijalno odgovorna zadruga u Srbiji

U skladu sa prepoznatim lokalnim kapacitetima u Nišavskom i Jablaničkom okrugu, kroz projekat je do sada podržano 412 mladih u ruralnim sredinama, i to u tri sektora: razvoj pčelarstva, poljoprivredna proizvodnja i osnivanje prve socijalno odgovorne zadruge u Kamenici.

Pčelari su podržani kroz potporu postojećoj zadrugi da unapredi organizaciju i uključi mlade u strukture upravljanja i kroz pomoć za razvoj pčelarskih stratapova. Za sada je merama obuhvaćeno više od 150 pčelara, među kojima je 56 njih pokrenulo sopstveni posao, a projekat je obezbedio i podršku za nabavku košnica. Danica Belić dodaje da su obezbeđeni i plastenici za 25 mladih poljoprivrednih proizvođača, od kojih su svi početnici izuzev njih petoro, koji imaju donekle razvijen posao, a čiji dalji rast bi trebalo da omogući nova zapošljavanja.

Potpuno nova ideja za podršku najosetljivijim grupama mladih na selu je formiranje prve socijalno odgovorne zadruge u Srbiji. „To je bila ideja mladih u Kamenici, koji su prepoznali šansu da lokalne prirodne resurse mogu iskoristiti za preradu voća i povrća. U ovoj zadrugi je trenutno radno angažovano 40 mladih, a polovina ostvarenih prihoda se ulaže u osnivanje nove socijalno odgovorne zadruge. Širenje mreže ovakvih zadruga je veoma važno“, ističe Belić, „jer u njihovom radu profit nije prioritet, već cilj da se uključi što veći broj mladih koji i kada nemaju svoja imanja, mogu kao berači bilja da postanu kooperanti, da prihode i da istovremeno uče kako se te sirovine mogu preraditi u finalni proizvod za tržište“.

Delotvorno kombinovanje aktivnosti

U praksi se pokazalo da najbolje rezultate daje podrška koja kombinuje više aktivnosti: svakom korisniku je obezbeđeno da stekne stručna znanja u poljoprivrednoj oblasti u kojoj posluje, potom najvažnija znanja iz preduzetništva, mentorsko vođstvo u razradi i realizaciji poslovne ideje, i osnovna oprema za proizvodnju. Dodatno, kroz uključivanje mladih u zadruge i druga poljoprivredna udruženja, na raspolaganju im je oprema za više faze prerade i pomoć u plasiranju proizvoda.

„Posebno smo insistirali na udruživanju, kako bi se mladi uključili u donošenje odluka u udruženjima koja su nosioci poljoprivrednog razvoja u njihovoj sredini i kako bi se prilikom plasiranja proizvoda na tržište obezbedili veći obim i konstantan kvalitet proizvodnje, a po nižim troškovima“, objašnjava Belić. Ona dodaje da je većina aktuelnih mera sada u fazi brendiranja i plasmana proizvoda na tržište, kroz razgovore o saradnji sa partnerima kao što je HORES – udruženje 144 hotela i restorana u Srbiji, ali da za pojedine autohtone proizvode, poput crnog meda iz Medveđe, ima potencijala da se izvoze i na evropsko tržište.

U toku je i formiranje mreže mentorki za podršku mladim ženama u ruralnim sredinama, „sa željom da ih osnažimo i međusobno povežemo“, kaže Belić, i ističe: „Budući da su se ovako kombinovane mere pokazale kao najdelotvornije,

je, sada radimo na tome da se one uključe u lokalne akcione planove zapošljavanja i da budu deo finansijske podrške koju lokalne samouprave opredeljuju za podsticanje poljoprivrednog razvoja“.

Preduzetništvo na njivama

Tim projekta *Podsticanje zapošljavanja mladih* je uporedo pokrenuo i aktivnosti koje su usmerene na podsticanje preduzetništva u poljoprivredi, u saradnji sa Fondacijom Divac i sa srednjim poljoprivrednim školama u Požegi i Rumi. „Za učenike završne godine škole smo napravili program koji im je omogućio da razviju poslovne ideje, a za najbolje – njih 11 u Požegi i pet učenika u Rumi – obezbeđena su sredstva da svoju ideju realizuju, kao i dodatna mentorska podrška. Deo sredstava je obezbeđen kroz projekat, a deo je obezbedila opština“, kaže Irma Lutovac, stručna saradnica u projektu.

Mladi u Požegi su već počeli da ostvaruju prihode, saopštava Lutovac, i najavljuje da se planira saradnja sa tamošnjom poljoprivrednom školom i naredne godine. Budući da nastavu u Požegi pohađaju i mladi iz okolnih opština – Arilja, Ivanjice i Gornjeg Milanovca, „sada razgovaramo sa predstavnicima tih opština da daju finansijski doprinos, kako bi fond za podršku mladima u poljoprivredi bio uvećan. Planiramo da okupimo opštine i u drugim regionima i predstavimo model za međuopštinsku podršku mladim poljoprivrednicima. Mi ćemo im pomoći da identifikuju grane poljoprivrede koje su im prioritetne, kako da shodno svojim resursima organizuju raspodelu sredstava, kako da zajednički finansiraju dobre poslovne ideje i tako podrže mlade koji planiraju da ostanu na svojim gazdinstvima“, objašnjava Lutovac i dodaje da je krajnji cilj da to postane funkcionalan i održiv model koji će opštine dalje same razvijati i finansirati.

Kadrovi za organsku poljoprivredu

U narednoj godini će se nastaviti još jedna inicijativa koja se pokazala veoma uspešnom – podsticanje zapošljavanja mladih u organskoj poljoprivredi. Imajući u vidu da u Srbiji postoji oko 300 gazdinstava i preduzeća registrovanih za tu delatnost a kojima nedostaju kadrovi, posebno oni s visokim obrazovanjem, u saradnji s Nacionalnim udruženjem za razvoj organske proizvodnje „Serbia Organica“, organizovana je stručna praksa za mlade koji su nezaposleni, a koji su na poljoprivrednim fakultetima završili smerove za organsku poljoprivredu.

„Inicijativu su podržale veoma kvalitetne i uspešne firme, a polovina mladih koji su prošli stručnu praksu je već dobila posao, dok su ostali stekli znanja i veštine koja ih daleko bolje pozicioniraju na tržištu rada i očekujemo da će se i oni zaposliti u skorijoj budućnosti. Mi smo kroz projekat obezbedili nadoknadu za one koji su na praksi, dok su kompanije platile smeštaj i prevoz. Pošto je interesovanje poslodavaca za ovakav vid saradnje veliko jer im je u interesu da obezbede kvalifikovan kadar, razmišljamo da u narednoj godini povećamo participaciju poslodavaca i da postepeno gradimo održiv model“, najavljuje Irma Lutovac.

Maja Stojiljković

Miloš Jović

Zamah pčelarstva u
Jablaničkom okrugu

Medna prilika

Jablanički okrug ima izuzetno povoljne prirodne uslove za pčelarenje, ali vekovna tradicija u proizvodnji meda sve više zamire tokom poslednjih decenija, usled ekonomske oskudice. Tim projekta *Podsticanje zapošljavanja mladih* nastoji da preokrene ovaj negativan trend, privlačenjem mladih da se bave proizvodnjom meda, tako što im obezbeđuje odgovarajuću opremu, stručne obuke i studijska putovanja.

Na području Jablaničkog okruga zaključno sa 2017. godinom registrovano je približno 700 pčelara, u čijem vlasništvu se nalazi preko 16.000 košnica. Samo na teritoriji Leskovca postoje tri pčelarska udruženja, „Leskovac“, „Beli Bagrem“ i „Dubočica“, čiji članovi stalno dobijaju nagrade za kvalitet na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou. Međutim, ovo područje, i pored izuzetnih prirodnih uslova za pčelarstvo, nije ni približno iskoristilo svoj puni potencijal, pogotovo u poređenju sa nekim drugim tradicionalno pčelarskim regionima u Srbiji. Prinosi meda su nedovoljno isplativi, usled značajnog smanjenja broja aktivnih pčelara, koji se već dugo bave ovim poslom a nema ko da ih nasledi, ali i zbog nedostatka moderne opreme.

Prepoznavši potrebu za „podmlađivanjem“ ovog starog, a potencijalno unosnog zanata, tim projekta *Podsticanje zapošljavanja mladih* nastoji da zainteresuje i profesionalno osposobi mlade iz tog kraja za bavljenje pčelarstvom, omogućavajući im nabavku košnica i prateće opreme, kao i stručnu pomoć specijalizovanih konsultanata. Zahvaljujući pomenutim aktivnostima, udruženja „Leskovac“ i „Beli bagrem“ su u protekle dve godine registrovala više od 60 novih pčelara mlađih od 35 godina.

Udruženje „Leskovac“ je u proteklom decenijama bilo „rasadnik“ svih ostalih pčelarskih udruženja na teritoriji leskovačke opštine, a danas broji oko 100 članova sa više od 3.600 košnica. U planu je uvećanje članstva, budući da su pozitivna iskustva korisnika u realizaciji projek-

ta *Podsticanje zapošljavanja mladih* ohrabrila i druge njihove vršnjake da se upuste u pčelarstvo, a Udruženje je objavilo i javni poziv za dodelu košnica, što je dodatno privuklo nove članove.

Bolja budućnost kod kuće

„Mladi, koji su bili neodlučni, sada su uvideli da mogu da se opredele za pčelarstvo uz manje rizika, jer im se pruža kompletna podrška – dobijaju potrebnu opremu i mogućnost da se posavetuju oko stručnih i poslovnih znanja koja su neophodna svakom početniku“, ističe Maja Stojiljković iz Udruženja „Leskovac“. Iako je diplomirana pravnica, kaže da već dugo ne uspeva da nađe posao u svojoj struci i zato je odlučila da iskoristi ovu priliku i pruženu pomoć da se oproba kao pčelarka, uverena da joj prirodni uslovi i znanja koja je stekla daju šansu da razvija samostalni posao.

„Uspešno bavljenje pčelarstvom nije jednostavno, ali u odnosu na pre pet godina pčelarska kultura u Jablaničkom okrugu podignuta je na mnogo viši nivo, a da je takvo osećanje ‘zarazno’ pokazuje i sve veće interesovanje za pčelarstvo među mladima. Ovo je posebno važno jer oni godinama unazad svoju bolju budućnost traže na severu zemlje, ili u inostranstvu. Naš srednjoročni cilj podrazumeva dalje jačanje Udruženja kroz privlačenje još većeg broja mladih članova, kako bi oni mogli da učestvuju i u odlukama o budućem razvoju i na taj način doprinesu da se i nove generacije lakše odlučuju da ovde iskoriste svoju šansu“, kaže Maja Stojiljković. Što se tiče njenih planova, namerava da proširi sopstveni pčelinjak i plasman svojih proizvoda od meda.

Mlađe, pa time i manje leskovačko Udruženje pčelara „Beli Bagrem“, posebno se trudi da u svoje članstvo uključi mlade osobe iz osetljivih društvenih grupa. „U Jablaničkom okrugu je veliki broj nezaposlenih mladih ljudi, među kojima mnogi nemaju završenu ni osnovnu školu. Jedan od ciljeva naših aktivnosti vezan je za njihovo angažovanje, opremanje i edukaciju, kako bismo ih osnažili da privređuju za sebe i svoje porodice, i time rešavaju postojeće egzistencijalne probleme. Skoro 80 odsto mladih ispod 25 godina na teritoriji koju pokrivaemo je nezaposleno, pa planiramo da u narednom periodu uvećamo broj članova udruženja za 20 do 30 pčelara, od kojih će većina biti mladi pripadnici obližnjeg romskog naselja“, najavljuje Predrag Đorđević iz Udruženja „Beli Bagrem“.

On dodaje da strategija razvoja pčelarstva u Jablaničkom okrugu treba da se zasniva na tri ključna segmenta: jačanje kapaciteta već postojećih mladih pčelara kroz nabavku odgovarajuće opreme, pružanje savetodavne pomoći i obučavanje početnika, kao i međusobno udruživanje svih pčelara u regionu u veće zadruge. „Jedino zajedničkim nastupanjem na tržištu možemo dugoročno da podignemo konkurentnost naših proizvoda“, smatra Đorđević.

Moderne tehnologije za stari zanat

Miloš Jović iz pčelarskog udruženja „Apis“, iz obližnje Medveđe, takođe je uveren da lokalno pčelarstvo ima odličnu perspektivu, počev od prirodnih uslova. „Oni su idealni za bavljenje pčelarenjem, sa nezagađenim potocima i šumama svuda okolo. Potrebno je samo malo sreće u vidu dobrih klimatskih uslova tokom pet meseci godišnje, koliko traje pčelarska sezona, kako bi ostvarili dobre rezultate“, objašnjava naš sagovornik.

Pčelarstvo u Medveđi i okolini ima dugu tradiciju, ali sve do Drugog svetskog rata med se proizvodio upotrebom takozvanih trpkici, što je izazvalo pomor pčela. Kasnije, tokom pedesetih godina, u ovom kraju je započeto moderno pčelarenje i primena tehnika koje se, uz manje izmene, i danas koriste. Međutim, za ozbiljnu, obimniju proizvodnju koja će obezbediti i ujednačen kvalitet proizvoda, neophodna su finansijska ulaganja.

„Zajedno sa još nekoliko vršnjaka, prošle godine sam se prijavio za konkurs za donaciju košnica i sve prateće opreme preko projekta *Podsticanje zapošljavanja mladih*. Kasnije smo, uz konsultovanje stručnjaka iz Nemačke organizacije za međunarodnu saradnju GIZ, dobili i podršku za osnivanje zasebnog pčelarskog udruženja ‘Apis’, s ciljem da podstičemo širenje pčelarstva među mladima u Medveđi i okolnim selima. Pokazalo se da je to dobra strategija, jer Udruženje je prilikom osnivanja imalo samo šestoro članova, a danas ih je više od trideset“, naglašava Jović.

Svi članovi „Apisa“ imaju mogućnost da koriste doniranu opremu, ali im je, ističu, podjednako važno što su dobili priliku da mnogo toga nauče o praksi u razgovorima sa iskusnijim pčelarima u Srbiji i okolnim zemljama. Posebno im je pomogla obuka koju su dobili od stručnjaka iz različitih oblasti – od pisanja poslovnih projekata, preko finansijskih planova, do marketinga i plasmana proizvoda, a što im je omogućilo da stečeno znanje i iskustvo sada prenose svojim mlađim sugrađanima.

„Organizovali smo otvoreni čas za četrdeset maturanata srednje škole u Medveđi, u nameri da im predočimo mogućnosti koje ovaj zanat pruža. Svima, koji iz bilo kojih razloga neće nastaviti dalje školovanje preporučili smo da se okušaju u pčelarstvu, jer mogu da dobiju svesrdnu pomoć svih ljudi uključenih u projekat, zajedno sa članovima našeg udruženja. Naravno da bavljenje pčelarstvom ne garantuje uspešne rezultate preko noći – ono zahteva dobru organizaciju i međusobno povezivanje, kako bi se razvila isplativa proizvodnja i umanjile posledice u slučaju nepovoljnih klimatskih događaja. Ali ono svakako jeste šansa za mlade ljude iz ovog kraja da samostalno privređuju, a za mnoge od njih i da nastavu porodičnu tradiciju – imajući u vidu da je vrlo verovatno da se neko u njihovim porodicama ranije bavio proizvodnjom meda na ovim prostorima“, zaključuje Miloš Jović.

Osnaživanje mladih povrtara u Jablaničkom okrugu

Za zdravo i ukusno povrće uvek ima mesta na tržištu

Novim generacijama povrtara sa juga Srbije, koji je tradicionalno prepoznatljiv po kvalitetnom povrću, ne nedostaju poslovne ambicije i želja za učenjem. Uprkos tome, početnici se, neretko, već prilikom prvih poslovnih koraka suočavaju sa teško savladavim preprekama, pa im je podrška više nego dobrodošla. Letos je 25 mladih povrtara Jablaničkog okruga dobilo donacije u vidu plastenika, stručnih obuka i savetodavne pomoći preko projekta *Podsticanje zapošljavanja mladih*, a pozitivni rezultati su već vidljivi u njihovom poslovanju.

I ako Srbija poseduje veliki potencijal za gajenje povrtarskih kultura, pre svega zahvaljujući odgovarajućim klimatskim uslovima i kvalitetnom obradivom zemljištu, udeo seoskih gazdinstava koja se bave ovom vrstom poljoprivredne proizvodnje iznosi tek 2 do 5 odsto, i daleko zaostaje za uzgojem žitarica i voća. Razlozi za ovakve trendove su višestruki, ali među najznačajnije spadaju nepovoljne otkupne cene i nedostatak odgovarajućih državnih subvencija.

U tradicionalnim povrtarskim krajevima Srbije, kao što je Jablanički okrug, nadaleko čuven po uzgajanju paprike i paradajza, proizvodnja ovog tipa uglavnom se prenosi s kolena na koleno. To, međutim, najčešće znači da, pored korisnih znanja, nove generacije od svojih roditelja nasleđuju i sve poteškoće poslovanja na nesigurnom tržištu.

Probleme sa kojima se suočavaju mladi jablanički povrtari prepoznali su i stručnjaci Nemačke organizacije za međunarodnu saradnju GIZ, koji su u okviru projekta *Podsticanje zapošljavanja mladih*, osmislili poseban program podrške mladima koji potiču iz

siromašnih ruralnih oblasti u kojima poljoprivredne delatnosti predstavljaju primarni izvor prihodovanja. Oni, uprkos tome što nisu zvanično uključeni na domaće tržište rada, već poseduju određeno iskustvo u radu na porodičnim poljoprivrednim gazdinstvima, i pokazuju veliku želju da razviju svoje preduzetništvo.

Ambicije za udruživanje

Tim projekta *Podsticanje zapošljavanja mladih*, u saradnji sa nemačkom organizacijom „Help – Hilfe zur Selbsthilfe“ (Help) i Gradskom upravom Leskovca, ovog leta je obezbedio 25 plastenika nezaposlenim povrtarima koji imaju između 18 i 35 godina starosti, na osnovu prethodno raspisanog javnog konkursa. Pored donacije u opremi, njima su omogućene i stručne obuke, kao i pojedinačno poslovno savetovanje i mentorstvo. Opremu za razvoj preduzetništva u oblasti povrtarstva, mladi povrtari i povrtarke dobili su kao podsticaj za samozapošljavanje kroz pokretanje sopstvenog posla i proširenje svojih proizvodnih mogućnosti.

Mladen Jović

Jedna od dobitnica na raspisanom konkursu bila je i Mirjana Đorđević (20), iz sela Brestovac pokraj Leskovca. Ona kaže da prvobitno nije imala ideju da se bavi poljoprivrednom proizvodnjom, već je, poput mnogih svojih vršnjaka, maštala o najrazličitijim mogućim zanimanjima, kao na primer – da postane pilot. Nije mogla da zamisli sebe kako radi u kancelariji osam sati dnevno, ali je istovremeno jako vezana za svoju porodicu i nije želela da traži radno mesto daleko od seoskog imanja na kojem je odrasla. Na kraju je odabrala da se bavi povrtarstvom, i to danas čini temeljno i sa velikim entuzijazmom, koji podrazumeva postepeno planiranje širenja proizvodnje u budućnosti.

Mirjana je mogućnost za donaciju plastenika preko projekta *Podsticanje zapošljavanja mladih* videla na internetu, pa se dodatno raspitala o svim uslovima konkursa tokom info-dana u Domu kulture u Brestovcu. Njeni vršnjaci u početku i nisu bili „baš oduševljeni idejom da se ona time bavi“, verovatno zato što oko sebe imaju prilike da vide puno siromašnih zemljoradnika. Ipak, sada na njeno preduzetništvo gledaju u drugačijem svetlu.

„Sada sam svima 'simpatična' kada vide da zaista uspešno prodajem povrće. Kod nas još uvek vlada pogrešno uverenje da poljoprivreda nije za mlade, odnosno da nije perspektivna. Zato se nadam da će moj primer pokrenuti barem dvoje-troje mojih vršnjaka da krenu istim putem. Takođe, velika mi je želja da se udružim sa drugim mladim povrtarima iz okoline, pa

kasnije eventualno da oforimimo i našu lokalnu zajednicu. Proizvodnja sa po dva-tri plastenika nije velika, ali ukoliko bi se više malih proizvođača udružilo, to bi nam svima donelo koristi, pogotovo kad je u pitanju plasman proizvoda. Zajedno možemo mnogo više“, ambiciozna je Mirjana, i ističe da je ove godine posebno dobar bio rod paradajza, pa kupci zovu telefonom i dolaze do njene kuće da ga kupe.

Protiv nekontrolisane upotrebe pesticida

Odmah pored Brestovca nalazi se selo Čekmin, u kome osamnaestogodišnji Mladen Jović veoma predano širi porodičnu poljoprivrednu proizvodnju. Tek je završio srednju poljoprivrednu školu, za koju smatra da je nudila premalo praktične nastave, a ovog leta nije hteo da ode ni na letovanje, jer je morao da nadgleda svoje zasade. Za donaciju plastenika saznao je preko drugara, i sada već pravi planove za širenje plasteničkog uzgoja, zato što su na taj način veći prinosi, a povrće se manje prska i bezbednije je za upotrebu.

„Bavljenje poljoprivredom je bilo mnogo isplativije pre desetak godina, kada je moja porodica počela da gaji žitarice i povrće. U međuvremenu su smanjene otkupne cene i ukinute državne subvencije, dok su gorivo, đubrivo i pesticidi redom poskupeli, i to uz promenu klimatskih uslova. To je težak posao koji zahteva da se svakog dana bude u polju od ranog jutra, a s druge strane, istovremeno si sam svoj gazda i raduješ se kao malo dete svaki put kad su dobri prinosi“, objašnjava Mladen, koji je ove godine uspešno uzgajao krompir, papriku, kupus, paradajz i krastavac.

Svoje poljoprivredne proizvode mladi Čekminac većinom prodaje jednom kruševačkom marketu, pa mu posla ne fali, ali mu je zato svaka podrška dobrodošla. „Vremenom su snižene cene otkupa, dok su gorivo, đubrivo i zaštitna sredstva ostala skupa, a pride su se promenili i klimatski uslovi, pa se tokom sezone stalno smenjuju jaka kiša i sunce. Proizvodnja je skupa, a krajnja cena je niska. U svojoj proizvodnji strogo vodim računa da poštujem sve zdravstvene propise, i pratim uputstva za upotrebu svih sredstava za prskanje, pogotovo što me oblast bezbednosti u hrani posebno interesuje, jer smatram da se o tome kod domaćih poljoprivrednika veoma malo vodi računa. Mnogo mi je značila obuka o adekvatnoj zaštiti useva, i studijska poseta pogonima kompanije Iceberg u Beogradu“, naglašava Mladen.

Prema njegovim rečima, sada stečena znanja svakodnevno sprovodi na terenu, i nema nameru da se takmiči sa proizvođačima koji nekontrolisano tretiraju pesticidima svoje zasade. „Oni imaju veće prinos, ali moji proizvodi su ukusniji i zdraviji, i tu prepoznajem svoju šansu na tržištu“, zaključuje mladi povrtar.

Kamenica, prva poljoprivredno-socijalna zadruga

Proizvodnja neobičnih proizvoda umesto apatije

Prva socijalno odgovorna zadruga u Srbiji formirana je u Kamenici, u Nišavskom okrugu, s ciljem da mladima koji nemaju posla niti su do sada prepoznavali šansu u poljoprivrednoj proizvodnji, pomogne da naprave uspešnu preduzetničku karijeru na selu. Umesto apatije, sada su mladi kooperanti pred debitovanjem na tržištu sa zdravim i ukusnim proizvodima koji se kao namazi pakuju u tube, a u planu su i novine, poput slatka od ljubičice ili paštete od šumskih pečuraka. Zahvaljujući ovoj zadruzi, mladi proizvođači mogu sebi da obezbede veće prihode i nezavisnost od otkupljivača koji često određuju cene onako kako njima odgovara.

Pre desetak godina, 13 entuzijasta osnovalo je Udruženje za lokalni razvoj Kamenica u istoimenom selu na obodu Niške kotline. Udruženje se bavi edukacijom lokalnog stanovništva, kreiranjem uslova za stvaranje novih radnih mesta za teško zapošljivu populaciju, brigom o deci i mladima, ali i socijalnom podrškom i humanitarnim akcijama. Kada je 2016. godine stupio na snagu Zakon o zadrugama, Udruženje je dobilo mogućnost da osnuje prvu socijalnu zadrugu u našoj zemlji.

Tako je u martu 2018. nastala Prva poljoprivredno-socijalna zadruga Kamenica, s ciljem da mladim ljudima iz tog kraja pomogne u stvaranju uslova koji će doprineti da žive pristojno od svog rada. Ova zadruga se razlikuje od drugih poljoprivrednih udruženja u Srbiji po tome što je posebno usmerena na podršku mladima koji su, praktično, nevidljivi u svojoj sredini jer niti se školuju, niti pohađaju obuke, niti rade. Shodno tome, njen primarni cilj je da obezbedi prihode ne samo za trenutne kooperante, već i da se ova-

kva vrsta podrške proširi i obuhvati što veći broj mladih iz tog kraja, koji inače teško dolaze do posla.

Dejan Mitić, predsednik Udruženja za lokalni razvoj Kamenica, objašnjava da iako većina mladih u tom kraju ima nasleđeno zemljište ili voćnjake od roditelja, retko ko je u situaciji da, umesto borbe za puko preživljavanje, proizvodi viškove robe za tržište i da svoj posao učini profitabilnim. „Cilj Zadruga je da im upravo to omogućimo, tako što ih udružujemo, obučavamo ih kako da uspostave stabilnu i održivu proizvodnju voća i povrća, ali i kako mogu da te sirovine prerađuju u finalni proizvod – džemove, ajvar, sokove i druge prehrambene proizvode koji će se prodavati pod našom lokalnom robnom markom“, ističe Mitić.

Uz pomoć donatora i partnera poput projekta Nemačke razvojne saradnje *Podsticanje zapošljavanja mladih*, ova zadruga je dobila neke od potrebnih mašina za proizvodnju hrane prema HACCP standardu, koje omogućavaju da se sirovine prerađuju u kvalitetne, zdravstveno bezbedne i ukusne proizvode. Osim prilike da koriste proizvodnu opremu, Zadruga svojim kooperantima pruža i usluge specijalizovanih stručnjaka, od tehnologa u proizvodnji do onih koji se bave dizajniranjem ambalaže i brendiranjem proizvoda. Cilj takve sveobuhvatne podrške je da mladi poljoprivrednici u ovom akceleratoru što brže izrastu u uspešne preduzetnike, koji će biti uzor vršnjacima i ohrabriti nove

generacije da prepoznaju selo kao priliku za dobar život, a ne kao zamku iz koje treba što pre pobeći.

Tvorci svoje sudbine

Naime, iako se u javnosti neprestano upozorava da sela u Srbiji izumiru jer već decenijama „izvoze“ radnu snagu u gradove, pre svega mlade ljude, suštinski problem je u tome što i mladi koji ostaju u selima, najčešće ostaju i van bitnih društvenih događanja u tom kraju – oni nemaju čak ni dovoljno informacija o mogućnostima za podršku da se uključe u već postojeće poslove ili da pokrenu svoje, a kamoli priliku da učestvuju u donošenju odluka o mogućnostima za razvoj cele zajednice. Usled toga, mnogi postaju apatični, odustaju unapred od budućnosti i postaju još izlovaniji, upozorava Mitić.

„Upravo zato, naš glavni cilj je da im pokažemo na koji način mogu postati tvorci svoje sudbine i to baš tu gde žive – kako mogu postati uspešni preduzetnici koji će praviti korist i za sebe, ali i za širu zajednicu“. Naš sagovornik ističe da je ceo koncept podrške zasnovan na principima po kojima funkcioniše moderna poljoprivreda, koja može priuštiti pristojan život i manjim proizvođačima, za razliku od nasleđene slike da su oni osuđeni na mukotrpan rad „i na kraju na penzije od kojih jedva da mogu da se prehrane, a u nekim slučajevima čak ni to“.

No, da bi postali uspešni preduzetnici, ovi mladi ljudi prvo moraju mnogo da nauče. Za početak – kako da budu pouzdani kooperanti. „Da bismo proizvodili prehrambene proizvode ujednačenog kvaliteta potrebni su nam sigurni dobavljači. Zato se trudimo da mlade naučimo kako treba da teče ceo proizvodni proces, od informacija u koje vreme se sade, a u koje vreme prikupljaju plodovi, do saznanja kako se na higijenski način bere voće i povrće, kako bi se izbegla kontaminacija. Vrlo je važno da svi u lancu proizvodnje poseduju znanja i veštine koje će nam omogućiti da se naši proizvodi

plasiraju na tržištu, a potom obezbediti i stabilno snabdevanje kupaca – po obimu i po kvalitetu“, ističe Mitić.

Do sada se za ove obuke prijavilo 40 mladih, a najbolji i najzainteresovaniji za pokretanje preduzetničkog posla biće glavni snabdevači sirovinama od kojih će se praviti prehrambeni proizvodi i pakovati u posebno brendiranu ambalažu. Zatim će ih kooperanti prodavati preko zajedne online prodavnice, ali i na raznovrsnim manifestacijama, kako bi se ovi proizvodi što pre našli u trgovinskim lancima. Na taj način mladi poljoprivrednik bi, umesto niske otkupne cene za kilogram bilo koje vrste voća, kada ga preradi mogao da postigne dvostruko veći prihod za istu količinu.

Kada se taj cilj postigne, svako od ovih mladih poljoprivrednika će imati izbor: da zasnuje sopstveni brend, ili da nastavi kooperantsku saradnju sa Zadrugom uz plaćanje članarine koja bi omogućila dalju besplatnu podršku novim generacijama poljoprivrednih preduzetnika. Na taj način bi trebalo da budu obezbeđene finansije za nastavak ovog projekta.

Neobična pakovanja, još neobičniji ukusi

Prva poljoprivredno-socijalna zadruga Kamenica će na tržištu debitovati sa brendom „Umetnost ukusa“ u specifičnom pakovanju – aluminijumskoj tubi sa različitim nalepnicama za različite proizvode. Za sada imaju džem od jagode u ovoj ambalaži, a u planu su i ajvar i još nekoliko namaza. Nadaju se da će ovaj „gerila marketing“ privući pažnju kupaca na krctim rafovima prodavnica širom zemlje. Osim tradicionalnim, planiraju da osvoje novi segment tržišta i inovativnim proizvodima neobičnih ukusa, kao što su slatko od ljutih papričica, slatko od ljubičica, pašteta od šumskih pečuraka, ve-ganski voćni krekeri, čips od planinskog krompira...

Tvrde da ideja ima mnogo, a za svaku od njih i dovoljno kupaca, jer su njihove ambicije da osim na domaćem, plasiraju svoje proizvode i na inostranom tržištu. Neke strane kompanije već su se zainteresovale za njihove proizvode, ali, kako kaže Mitić, pregovori još uvek traju te je suviše rano da bi se moglo govoriti o izvozu.

„Istina je da prehrambene robe na rafovima ima u obilju, ali Zadrugi ide u prilog činjenica da su naši proizvodi zanatskog kvaliteta, odnosno da se prave u malim serijama, od proverenih i zdravih sastojaka. Takva roba je veoma tražena na tržištu, sve više i u našoj zemlji, a posebno na inostranom. Sva istraživanja ukazuju na rast interesovanja potrošača da kupuju zdravu hranu, od prirodnih sastojaka, umesto one koja se proizvodi industrijski i u koju se dodaju razni emulgatori“, kaže Mitić.

Zato će, kada osmisle novu grupu zdravih proizvoda sa interesantnim ukusima, i njih brendirati uz pomoć iskusnih stručnjaka, kako bi što pre našli put do tržišta. Taj put podrazumeva sticanje dodatnih znanja iz ekonomije i marketinga, koje će Zadruga u Kamenici takođe omogućiti svojim kooperantima.

Podrška učenicima srednjih
poljoprivrednih škola

Poverenje se gradi dobrim rezultatima

Mladi mogu i te kako biti motivisani da ostanu na svojim imanjima i da se oprobaju kao preduzetnici u poljoprivredi ako im se pruži prava podrška – pokazuju uspešni rezultati pilot-projekta za podsticanje zapošljavanja mladih u poljoprivrednim školama u Požegi i Rumi, koga su zajedno sprovedi Fondacija Ana i Vlade Divac i projekat *Podsticanje zapošljavanja mladih*, u saradnji sa opštinskim vlastima. Zahvaljujući ovoj inicijativi, mladi su dobili mogućnost da iznesu i da uz stručnu pomoć razrade svoje poslovne ideje koje su bile toliko raznovrsne i dobro osmišljene, da je broj donacija uvećan, a organizatori već pripremaju novi krug podrške.

Fondacija Ana i Vlade Divac osnovana je 2007. godine, i njeno dobrotno delovanje u početku je bilo usmereno na pružanje pomoći izbeglim i raseljenim licima koja su živela u kolektivnim centrima širom Srbije. Ipak, veoma brzo je uočeno kako nije dovoljno samo da se ovim ljudima obezbedi siguran krov nad glavom, već da je istinski delotvorna ona pomoć koja može da im omogući stalan izvor prihoda, kako bi što manje zavisili od mehanizama socijalne pomoći.

Atila Madacki, Irig

„Pošto je većina tih unesrećenih ljudi pobešla iz ruralnih područja, osmislili smo program dodele donacija koje su usko povezane sa seoskim aktivnostima, a u skladu sa ustanovljenim principima Fondacije da se finansijska sredstva dodeljuju isključivo u obliku neophodne opreme, odnosno stvari koje sami korisnici donacija označavaju kao najpotrebnije za njihov svakodnevni život ili poslovanje. U pitanju je širok spektar pomoći – svakome prema znanjima, kapacitetima ili vrsti poljoprivrednog gazdinstva i delatnosti kojom se bavi“, objašnjava Uroš Delić, ekonomski savetnik i menadžer korporativne filantropije u Fondaciji Ana i Vlade Divac. Evropska komisija je pre nekoliko godina odabrala donatorski program Fondacije Divac kao jedan od 20 najboljih modela za integraciju i podršku migrantima na teritoriji čitave Evrope.

Kada su Srbiju zadesile istorijske poplave 2014. godine, Fondacija je učestvovala u sanacijama javnih objekata i porodičnih kuća, ali velikim delom i kroz pružanje pomoći pogođenim mikro i malim preduzećima da se oporave nakon katastrofe koja ih je pogodila, i da ponovo uspostave svoje poslovne aktivnosti. U tom periodu dodeljeno je približno 400 donacija, sa prosečnom vrednošću od oko dve hiljade evra. Istovremeno, stručnjaci Fondacije uverili su se u ispravnost strategije svojih razvojnih programa i počeli su da traže odgovarajuće partnere sa kojima bi mogli da kvalitetno doprinesu zapošljavanju ugroženog stanovništva, naročito mladih.

Udruženi za pomoć mladima

„Tokom više od decenije postojanja naše organizacije, ostvarili smo ključne kontakte sa 15 lokalnih samouprava, koji su važni zbog transparentnosti dobrotvornog rada, ali i zbog lakšeg pronalaženja odgovarajućih korisnika na terenu. Vremenom smo formirali projekte

Radonjić
Dejan,
Ivanjica

koji su usmereni direktno na potrebe specifičnih opština, i to po principu javno-privatnih partnerstava, kroz finansijsko učešće opštinskih vlasti i Fondacije. Pošto smo prepoznali da niko ne podržava mlade koji završavaju srednje poljoprivredne škole, u implementaciji našeg pilot-projekta u dvema poljoprivrednim školama u Požegi i Rumi, pored tamošnjih samouprava, ostvarili smo značajno partnerstvo sa projektom Nemačke razvojne saradnje *Podsticanje zapošljavanja mladih*“, kaže Delić.

Zajednički program pomoći ima za cilj uspostavljanje modela podrške mladima koji završavaju poljoprivredne škole, tako što im pomaže da na svojim porodičnim imanjima razvijaju poslovne ideje koje su potpuno samostalno kreirali. Za vreme trajanja konkursa, oni su motivisani da pronađu sopstvenu tržišnu nišu, a prošli su i kroz obuku pisanja biznis planova, uz mentorsku podršku dokazanih stručnjaka. „Jako je bitno da što veći broj učenika dobije priliku za razvoj veština potrebnih za pisanje biznis planova, kako bi svoje ideje mogli da ponude i na drugim konkursima kojih je, srećom, sve više na lokalnom, državnom, i pokrajinskom nivou. Dodatno, značajan cilj projekta jeste da usmeri opštine da izdvajaju više sredstava za podršku mladima koji se bave poljoprivredom“, objašnjava Delić. Pokazalo se da je ovakva inicijativa bila više nego uspešna – od prvobitne namere da se nagradi ukupno desetoro kandidata sa po dve hiljade evra, na kraju je nagradni fond uvećan, a donacije je dobilo šesnaestoro učenika.

„Interesovanje koje su mladi pokazali i sjajno uobičajene ideje, u potpunosti su nadmašili očekivanja nezavisnih komisija, koje su činili pripadnici opštinskih vlasti, škola obuhvaćenih konkursom, GIZ-a i Fondacije Divac. Onog trenutka kada su odabrani pojedinci kojima će sredstva biti odobrena, raspisali smo tender za nabavku opreme i materijala koje su oni potraživali kako bi

mogli da započnu realizaciju svojih ideja. Pokazalo se da je najčešće reč o priključnoj mehanizaciji, sistemima za navodnjavanje, domaćim životinjama, sadnicama i plastenicima“, navodi Delić, i zaključuje da će postignuti rezultati i izgrađeno poverenje kod budućih poljoprivrednika sigurno doprineti da se u narednom krugu projekta prijavi još veći broj kandidata.

Ideje cvetaju kada ima podrške

Bojana Gravonja, nastavnica srednje poljoprivredne škole „Stevan Petrović – Brile“ u Rumi, ističe da su koristi od konkursa kojeg u partnerstvu sa opštinskim vlastima sprovode Fondacija Divac i projekat *Podsticanje zapošljavanja mladih*, višestruke. „Pored toga što su naučili da izraze svoje ideje na papiru, radeći sa mentorima, svi kandidati su, takođe, napravili važne kontakte za dugotrajnu saradnju sa iskusnim stručnjacima. Naši đaci mahom dolaze sa malih poljoprivrednih gazdinstava, koja su izložena velikim problemima već dugi niz godina, zbog čega je posebno važno da im neko pruži vetar u leđa, pomogne im da izađu osnaženi na tržište, i uveri ih da imaju kome da se obrate“, napominje Gravonja. Prema njenim rečima, učenici koji su isticali da žele da ostanu na svojim porodičnim imanjima, bili su i najviše motivisani da postignu uspeh na konkursu.

„Tokom godina, naša škola je imala prilike da sarađuje na nekoliko projekata sa državnim i nevladinim institucijama, ali ovo je prvi put da su dobrobiti projekta bile usmerene direktno na naše učenike. Oni su u početku bili izuzetno nepoverljivi, a pretpostavljam da je takav stav proizašao iz višegodišnjeg negativnog iskustva njihovih porodica, i činjenice da je malim poljoprivrednicima uskraćena sistemska pomoć. Međutim, jednom kada su počeli da predstavljaju svoje ideje, učenici su se brzo oslobodili i pokazali svoja prava interesovanja i veliku kreativnost“, naglašava Vesna Vuković, nastavnica i koordinatorka projekta u srednjoj poljoprivrednoj školi „Ljubo Mičić“ u Požegi.

Tokom apliciranja za sredstva i obuke za pisanje biznis planova, učenici su pomagali jedni drugima i međusobno su se savetovali. Tako su dobro razradili svoje ideje da su prikazanim kvalitetom „prinudili“ komisiju da dodeli veći broj donacija nego što je prvobitno planirano – umesto petoro, na kraju je desetoro đaka u požeškoj školi dobilo potrebna sredstva za početak poslovanja. Njihove preduzetničke ideje su bile veoma raznovrsne, između ostalog i zato što se školuju za nekoliko zasebnih poljoprivrednih profila. Naša sagovornica među najzanimljivijim idejama navodi organizovanu proizvodnju borovnica, domaćih organskih jaja, kao i proizvodnju sira i kajmaka od ovčjeg mleka.

„Nije bilo dve iste ideje“, ističe Vesna Vuković, ali dodaje i da bi bilo značajno kada bi podršku u sledećem krugu projekta pružile i susedne opštine, obzirom da četiri petine đaka u školu „Ljubo Mičić“ dolazi izvan Požege. „Time bi one poslale jasnu poruku da misle na budućnost svojih mladih sugrađana, koji već počinju da doprinose lokalnoj ekonomiji“.

Praktična nastava kao put ka zaposlenju

Nove nade organske poljoprivrede u Srbiji

Studenti i diplomci poljoprivrednih i tehnoloških fakulteta ove godine dobili su priliku da širom zemlje obavljaju praktičnu nastavu na organskim poljoprivrednim imanjima, i preduzećima koja imaju sertifikovanu organsku proizvodnju i/ili preradu, stičući upotrebljiva znanja i veštine iz ove specifične proizvodne delatnosti. Osim što su mnogo naučili, učesnici ovog projekta su se i direktno povezali sa potencijalnim poslodavcima, a više od 40% njih je radno angažovano odmah po završetku prakse.

U Srbiji se oko 430 sertifikovanih poljoprivrednih gazdinstava i kompanija bavi organskom poljoprivredom, preradom i trgovinom, donekle u otežanim uslovima zbog nedostatka kvalifikovanih kadrova, posebno onih sa visokom stručnom spremom. U želji da pomogne i njima, ali pre svega mladima koji su se specijalizovali za ovu oblast, projekat Nemačke razvojne saradnje *Podsticanje zapošljavanja mladih* je u saradnji sa Nacionalnim udruženjem za razvoj organske proizvodnje „Serbia Organica“ ove godine organizovao stručne prakse za nezaposlene mlade ljude koji su završili poljoprivredne i tehnološke fakultete.

Projekat je pripreman mesecima, a započet je u februaru 2018. godine. Prvo su kontaktirani poslodavci kako bi se precizirali profili kandidata koji su im potrebni i u kom periodu godine, zbog dinamike izvođenja poljoprivrednih radova. Među poslodavcima koji su prihvatili inicijativu za stručnu praksu studenata, bilo je pet poljoprivrednih gazdinstava, dve zemljoradničke zadruge, tri kontrolne organizacije za organsku proizvodnju i osam pravnih lica koja se bave proizvodnjom semena, ratarstvom, primarnom proizvodnjom voća i povrća, zamrzavanjem voća i sličnim delatnostima.

Paralelno sa pozivom za poslodavce, objavljen je i javni poziv za studente i svršene studente pomenutih fakulteta, na koji se javilo oko 150 mladih starosti do 35 godina. Sa kandidatima su obavljeni intervjui s ciljem da se utvrde njihova znanja i interesovanja, ali i spremnosti da se zbog prakse presele u druga mesta širom zemlje ili da budu spremni na svakodnevna putovanja do posla.

Na konkursu je izabrano 19 mladih, i to onih profila koji su bili potrebni poslodavcima. Kandidati su potom podeljeni u grupe i planirana je vremenska dinamika tokom koje će svaka od tih grupa obavljati praksu.

Iz prve grupe koja je završila praktičnu nastavu na gazdinstvima i u preduzećima, polovina kandidata je već zaposlena. Druga grupa mladih je u septembru 2018. završila praksu, i od ukupno 16 praktikanata, polovina je ostala angažovana kroz neki vid poslovne saradnje, a ukoliko to bude slučaj i sa trećom grupom, rezultati projekta će biti veoma uspešni. Neki od ovih praktikanata sada su zaposleni na neodređeno, neki na odre-

đeno, a pojedini kroz povremeno angažovanje na gazdinstvima kojima je sezonski potrebna pomoć, kaže Olga Kešelj, članica upravnog odbora udruženja „Serbia Organica“, i navodi primer da je jedna od devojaka kroz svoj privremeni radni angažman na konkretnom gazdinstvu otišla i korak dalje u svom usavršavanju i u saradnji sa gazdinstvom namerava da radi doktorski rad.

Čemu služi praksa?

Organska proizvodnja nije dovoljno raširena u odnosu na potencijale, niti je dovoljno promovisana u nastavnim planovima naših fakulteta, te je budućim organskim poljoprivrednicima neophodna dodatna praktična nastava, ističe Kešelj. „Srbija nema dovoljno adekvatne i pristupačne literature o ovom načinu uzgajanja biljaka i životinja, pa poljoprivrednici često stižu nova saznanja kroz sopstvene eksperimente na polju, kroz razmenu iskustava sa kolegama iz zemlje i inostranstva, osluškivanje i proučavanje svog zemljišta, praćenje trendova na internetu. Takva znanja se ne prenose na fakultetima već kroz direktan rad sa organskim proizvođačima. No, osim konkretnih saveta i informacija, mladim ljudima potrebne su i praktične veštine kako bi se što bolje snašli u realnim situacijama. Studentima poljoprivrede generalno nedostaje praksa. Dešava se da studenti koji su rođeni i odrasli u gradu zapravo ni ne znaju kako izgleda rad na njivi i šta sve podrazumevaju određeni sezonski poslovi“, kaže Kešelj i dodaje da, srećom, mladi koji se interesuju za organsku poljoprivredu izrazito vole ovu oblast i žele da se zaista bave njom, „tako da im ni praktična nastava ne pada teško“.

Najveći broj praktikanata u ovom projektu došao je sa poljoprivrednih fakulteta, sa kojih mladi ponesu osnovna znanja o poljoprivrednoj pa i o osnovama organske proizvodnje, koja potom dopunjuju konkretnim informacijama o pripremi i obradi zemljišta, specifičnostima sadnje, gajenja biljaka, a posebno njihove zaštite koja se zasniva na prevenciji prevashodno, kao i nege i lečenja životinja. Organsko stočarstvo propisuje posebne zahteve u površini zemljišta i ishrane životinja ali pre svega znanje koje su rase dovoljno adaptirane na lokalne uslove i otporne na ovdašnje bolesti kako bi proizvođači imali manje problema i gubitaka tokom proizvodnje. Deo mladih koji su se javili na konkurs bio je zainteresovan i za organsko stočarstvo ali, kako kaže Olga Kešelj, „ove godine nismo pronašli nijednog poslodavca kod kojeg bi se mogla obavljati praksa. Možda ćemo, ako se nastavi projekat, što nam je želja, sledeće godine imati više sreće u tom pogledu“.

Da je ova ambicija potpuno realna i ostvariva, pokazuju i konstantni pokušaji organskih poljoprivrednika da privuku kvalifikovani kadar. Preduzeća, ali i fizička lica koja se bave ovom delatnošću, upravo iz tih razloga nude potencijalnim radnicima bolje uslove rada nego ranije. Neke od kompanija koje su učestvovala u ovom

projektu, poput Ecoagri iz Bele crkve, redovno dovoze radnike iz okolnih mesta koje, po završetku njihovih svakodnevnih obaveza, organizovno odvoze kućama.

Bakino voće mimo organskih standarda

Organska poljoprivreda je za veći deo naših sugrađana i dalje nedovoljno poznata, pa se često može čuti kako to „nije ništa novo u odnosu na ono što su radili naši preci“. Činjenica je da je nekada u poljoprivredi bio zastupljeniji manuelni rad, dok je danas češća upotreba mehanizacije koja olakšava i zamenjuje fizički rad. No, Olga Kešelj napominje da se dosta rada u organskoj poljoprivredi zasniva na manuelnom, fizičkom radu, posebno kod uništavanja korova, jer je korišćenje herbicida zabranjeno. U organskoj poljoprivredi se ne smeju koristiti hemijski tretirana semena, i još je bolje ako se seju autohtone sorte koje su otpornije na bolesti, opet mora se slušati i tržište kako bi se proizvodilo ono što ima tražnju. Upravo zato što se zabranjuje upotreba sintetičkih hemijskih sredstava za zaštitu bilja, organski proizvođači seju otpornije poljoprivredne sorte i pažljivo planiraju smenu kultura i prakse očuvanja resursa na gazdinstvu i životne sredine“.

Po tome se proizvodi „naših baka“ ali i mnogih trgovaca na gradskim pijacama razlikuju od organskih – kod njih ne postoji dokaz da li su prskani, i ako jesu u kojoj meri, da li dozvoljenom količinom pesticida ili je ona prekoračena? Nasuprot tome, u organskoj poljoprivredi je zastupljena strogo kontrolisana proizvodnja, gde se proverava primena zakonskih odredbi zasnovana na poštovanju organskih principa, zaštiti životne sredine i očuvanja resursa, a kako bi se izbeglo korišćenje hemikalija i zagađivanje vode, zemljišta, ljudi i životinja.

Organsku proizvodnju i njene krajnje proizvode kontrolišu i sertifikuju tela ovlašćena od strane države, kroz povremeno uzimanje slučajnih uzoraka sa njiva i iz skladišta, i njihovo testiranje u akreditovanim laboratorijama. Strogi standardi i nadzor da se oni i sprovedu, garantuju da hrana koja nosi prefiks „organska“ bude bezbedna i kvalitetna. Iz tog razloga, potrebno je i da kadrovi koji se bave organskom poljoprivredom budu upoznati sa važećim standardima u organskoj proizvodnji, ali i sa nepredviđenim okolnostima u kojima je potrebno reagovati drugačije nego u klasičnoj poljoprivredi.

U Srbiji su za sada slabije zastupljeni stručni i kvalifikovani kadrovi i obradivo zemljište, budući da postoji svega 13.423 hektara organskih zasada (u konverziji i organskom statusu), što je 0,4 odsto od ukupne poljoprivredne proizvodnje. Međutim, interesovanje za organsku poljoprivredu raste, kaže Olga Kešelj, kako među zemljoradnicima i stočarima, tako i među potrošačima koji su sve bolje informisani i osvešćeniji u ovom pogledu.

IZDAVAČ

Deutsche Gesellschaft für
Internationale Zusammenarbeit (GIZ)
GmbH; Projekat "Podsticanje
zapošljavanja mladih",
Adresa: Nemanjina 4/V Beograd

FOTOGRAFIJE

Vojislav Gelevski

TEKST, DIZAJN I PRELOM

Biznis&Finansije, Beograd, Srbija

GIZ JE ODGOVORAN ZA SADRŽAJ
OVE PUBLIKACIJE.

IZDANJE PUBLIKACIJE
OMOGUĆILO JE NEMAČKO
SAVEZNO MINISTARSTVO ZA
PRIVREDNU SARADNJU I RAZVOJ
(BMZ)

